

РІШЕННЯ У ЦИВІЛЬНИХ СПРАВАХ

Згідно із ч. 1 ст. 609 ЦК України зобов'язання припиняється ліквідацією юридичної особи (боржника або кредитора), крім випадків, коли законом або іншими нормативно-правовими актами виконання зобов'язання ліквідованої юридичної особи покладається на іншу юридичну особу, зокрема за зобов'язаннями про відшкодування шкоди, завданої каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю.

Припинення зобов'язання поруки означає такий стан сторін правовідношення, при якому в силу передбачених законом обставин суб'єктивне право і кореспондуючий йому обов'язок перестають існувати. Припинення основного зобов'язання має наслідком припинення поруки.

Ліквідація юридичної особи, яка була однією із сторін у справі, є підставою закриття провадження у справі

ПОСТАНОВА

Судової палати у цивільних справах Верховного Суду України
від 7 листопада 2012 р. у справі № 6-129цс12
(в и т я г)

У березні 2010 р. публічне акціонерне товариство «Перший Український Міжнародний банк» (далі — ПАТ) звернулося до суду з позовом до товариства з обмеженою відповідальністю «Сенеж» (далі — ТОВ) та О. про стягнення заборгованості за кредитним договором.

Позивач зазначив, що 14 січня 2008 р. між закритим акціонерним товариством «Перший Український Міжнародний банк» (далі — ЗАТ, Банк), правонаступником якого є ПАТ, і ТОВ було укладено кредитний договір, відповідно до умов якого Банк надав кредит у розмірі 1 млн 400 тис. грн, а ТОВ зобов'язалось використати отриманий кредит за цільовим призначенням і повернути Банку кредитні кошти в повному обсязі зі сплатою відсотків за користування кредитом у порядку та у строки, установлені кредитним договором, але не пізніше 14 липня 2009 р. З метою забезпечення виконання зобов'язань за цим кредитним договором між Банком та О. 14 січня 2008 р. був укладений договір поруки, відповідно до п. 1.2 якого О. взяв на себе зобов'язання за належне виконання умов кредитного договору ТОВ у повному обсязі, зокрема й сплату товариством основного боргу, відсотків, комісій і неустойки. Банк належним чином виконав свої зобов'язання, проте ТОВ своїх зобов'язань за кредитним договором не виконало, у зв'язку із чим станом на 1 лютого 2010 р. утворилася заборгованість. Позивач просив стягнути з відповідачів у солідарному порядку 1 млн 664 тис. 689 грн 46 коп. заборгованості за кредитним договором, 1 тис. 700 грн судового збору та 120 грн витрат на інформаційно-технічне забезпечення.

Кіровський районний суд м. Дніпропетровська рішенням від 14 червня 2011 р. позов ПАТ задовольнив: стягнув солідарно з ТОВ та О. на його користь 1 млн 664 тис. 689 грн 46 коп. заборгованості за кредитним договором, 1 тис. 700 грн судового збору та 120 грн витрат на інформаційно-технічне забезпечення.

Рішенням Апеляційного суду Дніпропетровської області від 29 листопада 2011 р. рішення суду першої інстанції в частині солідарного стягнення кредитної заборгованості з ТОВ скасовано та ухвалено нове рішення в цій частині — про відмову в задоволенні позовних вимог до ТОВ; в іншій частині рішення суду залишено без змін.

Вищий спеціалізований суд України з розгляду цивільних і кримінальних справ ухвалою від 1 серпня 2012 р. касаційну скаргу О. відхилив, зазначене рішення Апеляційного суду Дніпропетровської області залишив без змін.

У поданій до Верховного Суду України заяві про перегляд ухвали Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 1 серпня 2012 р. О. порушив питання про скасування рішення суду касаційної інстанції та направлення справи на новий касаційний розгляд із підстав, передбачених п. 1 ч. 1 ст. 355 ЦПК, — неоднакового застосування судами касаційної інстанції одних і тих самих норм матеріального права, що потягло ухвалення різних за змістом судових рішень у подібних правовідносинах, зокрема ч. 1 ст. 559 ЦК.

Як на приклад наявності зазначеної підстави подання заяви про перегляд судового рішення О.

послався на рішення Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 22 лютого 2012 р., зазначивши, що правові висновки цього суду про застосування норм матеріального права, покладені в основу судового рішення, яке переглядається, неоднакові з висновками, зробленими судом касаційної інстанції в наведеному для прикладу судовому рішенні, що потягло ухвалення різних за змістом судових рішень у подібних правовідносинах.

Заслухавши доповідь судді, пояснення представника ПАТ — М., перевіrivши наведені в заяві доводи, Судова палата у цивільних справах Верховного Суду України дійшла висновку, що заява про перегляд оскаржуваного судового рішення підлягає задоволенню з таких підстав.

Відповідно до ст. 353 ЦПК Верховний Суд України переглядає судові рішення у цивільних справах виключно з підстав і в порядку, встановлених цим Кодексом.

За положеннями п. 1 ч. 1 ст. 355 ЦПК підставою для подання заяви про перегляд судових рішень у цивільних справах є неоднакове застосування судом (судами) касаційної інстанції одних і тих самих норм матеріального права, що потягло ухвалення різних за змістом судових рішень у подібних правовідносинах.

Суди встановили, що 14 січня 2008 р. між ЗАТ (правонаступником якого є ПАТ) і ТОВ було укладено кредитний договір, відповідно до умов якого Банк зобов'язався надати позичальнику кредит у розмірі 1 млн 400 тис. грн, а ТОВ — прийняти кредит, використати його за цільовим призначенням, сплатити Банку відсотки за користування кредитом і повернути його в повному обсязі в порядку та строки, обумовлені кредитним договором, але не пізніше 14 липня 2009 р.

З метою забезпечення виконання зобов'язань ТОВ перед Банком за кредитним договором 14 січня 2008 р. між ЗАТ та О. було укладено договір поруки, за яким поручитель зобов'язався відповідати перед Банком за виконання позичальником зобов'язань за кредитним договором.

ЗАТ належним чином виконало свої зобов'язання за кредитним договором, відкривши ТОВ позичковий рахунок і надавши йому обумовлені кредитним договором грошові кошти в повному обсязі, що підтверджується меморіальним ордером від 16 січня 2008 р., а також випискою операцій та оборотів за по-

зичковим рахунком ТОВ від 20 січня 2010 р. за період із 14 січня 2008 р. по 20 січня 2010 р.

Проте позичальник своїх зобов'язань за кредитним договором не виконав, у зв'язку з чим станом на 1 лютого 2010 р. виникла заборгованість, яка становить: 1 млн 400 тис. грн — заборгованість за основною сумою кредиту, 99 тис. 729 грн 86 коп. — заборгованість за відсотками за користування кредитом, 161 тис. 959 грн 60 коп. — пеня за порушення строків повернення основної суми кредиту та сплати відсотків за користування кредитом, а всього 1 млн 664 тис. 689 грн 46 коп.

Як убачається з постанови Господарського суду Дніпропетровської області від 25 серпня 2010 р., ТОВ визнано банкрутом, а згідно з витягом із Єдиного державного реєстру юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців 16 грудня 2010 р. проведено державну реєстрацію припинення юридичної особи — ТОВ — у зв'язку з визнанням її банкрутом.

Скасовуючи частково рішення суду першої інстанції в частині солідарного стягнення кредитної заборгованості з ТОВ та ухвалюючи в цій частині нове рішення — про відмову в задоволенні позовних вимог до ТОВ, апеляційний суд, з висновками якого погодився суд касаційної інстанції, виходив із того, що грошове зобов'язання ТОВ перед ПАТ було припинено у зв'язку з ліквідацією цієї юридичної особи, однак, залишаючи рішення суду без змін у частині позовних вимог до О., виходив із того, що відповідно до ч. 1 ст. 559 ЦК порука припиняється з припиненням забезпеченого нею зобов'язання, тобто за умови виконання позичальником усіх боргових зобов'язань за кредитним договором.

Разом із тим у наданому як приклад неоднакового застосування судом касаційної інстанції одних і тих самих норм матеріального права рішенні Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 22 лютого 2012 р. суд дійшов протилежного висновку про те, що оскільки припинилося забезпечене порукою зобов'язання, зокрема у зв'язку з ліквідацією юридичної особи-боржника, то це є підставою для припинення поруки в порядку ч. 1 ст. 559 ЦК.

Таким чином, виявлено неоднакове застосування касаційним судом норм матеріального права, а саме ч. 1 ст. 559 ЦК.

Вирішуючи питання про усунення розбіжностей у застосуванні касаційним судом зазначеної норми матеріального права, Судова

палата у цивільних справах Верховного Суду України виходить із такого.

Згідно із ч. 1 ст. 609 ЦК зобов'язання припиняється ліквідацією юридичної особи (боржника або кредитора), крім випадків, коли законом або іншими нормативно-правовими актами виконання зобов'язання ліквідованої юридичної особи покладається на іншу юридичну особу, зокрема за зобов'язаннями про відшкодування шкоди, завданої каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю.

Таким чином, грошове зобов'язання ТОВ перед ПАТ було припинено у зв'язку з ліквідацією цієї юридичної особи.

Згідно із ч. 1 ст. 559 ЦК порука припиняється з припиненням забезпеченого нею зобов'язання, а також у разі зміни зобов'язання без згоди поручителя, внаслідок чого збільшується обсяг його відповідальності.

Відповідно до змісту статей 559, 598 ЦК припинення зобов'язання поруки означає такий стан сторін правовідношення, при якому в силу передбачених законом обставин суб'єктивне право і кореспондуючий йому обов'язок перестають існувати.

Термін «порука», застосований законодавцем у ч. 1 ст. 559 ЦК, використовується в розу-

мінні зобов'язальних правовідносин поруки, з припиненням яких втрачає чинність договір поруки.

Отже, зі змісту зазначеної норми вбачається, що порука припиняється в разі припинення основного зобов'язання.

Рішення суду у справі, що переглядається, не ґрунтується на вимогах матеріального права, оскільки всупереч зазначеному суд касаційної інстанції погодився з висновком суду апеляційної інстанції про те, що припинення юридичної особи у зв'язку з визнанням її банкрутом не може бути підставою припинення поруки, тому що зобов'язання за кредитним договором не припинилося.

Крім того, суд своєю ухвалою закриває провадження у справі, якщо ліквідовано юридичну особу, яка була однією із сторін у справі (п. 7 ч. 1 ст. 205 ЦПК).

За таких обставин, керуючись статтями 355, 360³, 360⁴ ЦПК, Судова палата у цивільних справах Верховного Суду України заяву О. задовольнила: ухвалу Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 1 серпня 2012 р. скасувала, справу передала на новий розгляд до суду касаційної інстанції.

*Незбаром
вийде з друку другий цьогорічний випуск
збірника*

«Рішення Верховного Суду України»

У виданні будуть опубліковані 26 судових рішень в адміністративних, господарських, кримінальних і цивільних справах, розглянутих Верховним Судом України у 2013 р.

Кожне рішення супроводжується правовою позицією. Рішення систематизовані за формами судочинства, галузями законодавства та категоріями справ.

Збірник можна придбати у видавництві «Істина»:
оф. 511, просп. Правди, 31-а, м. Київ, 04108.
Телефони: (44) 468-3131, 464-1442, 464-1444.
E-mail: istina_knigi@ukr.net
<http://www.istina-books.com.ua>

